

Υπόθεση C-338/24

**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου**

Ημερομηνία καταθέσεως:

7 Μαΐου 2024

Αιτούν δικαστήριο:

Cour d'appel de Rouen (Γαλλία)

Ημερομηνία της απόφασεως του αιτούντος δικαστηρίου:

25 Απριλίου 2024

Εκκαλούσα:

LF

Εφεσίβλητη:

SANOFI PASTEUR S.A.

1. Αντικείμενο και στοιχεία της διαφοράς:

- 1 Στις 20 Μαρτίου 2003, η LF, γεννημένη στις 7 Ιανουαρίου 1980, εμβολιάστηκε κατά της διφθερίτιδας, του τετάνου και της πολιομυελίτιδας, με το εμβόλιο Revaxis που παρασκευάστηκε από το εργαστήριο Sanofi Pasteur.
- 2 Η LF δήλωσε ότι από το 2004 εμφάνισε διάφορα συμπτώματα, λοιμώξεις και πόνους (κατά την πέψη, στον λαιμό, στον ώμο, στους βραχίονες και στα χέρια, αυχεναλγίες, ουρολοιμώξεις, οσφυαλγία, τριχόπτωση) και έλαβε επανειλημμένως αναρρωτικές άδειες από τις 3 Δεκεμβρίου 2005.
- 3 Πραγματοποιήθηκαν διάφορες ιατρικές εξετάσεις, συμπεριλαμβανομένης μιας βιοψίας μυών του αριστερού δελτοειδούς στις 31 Μαρτίου 2008 που αποκάλυψε μακροφαγική μυοφασκίτιδα, η οποία μαρτυρά την ανθεκτικότητα του υδροξειδίου του αργιλίου, ενός ανοσοενισχυτικού που χρησιμοποιείται σε ορισμένα εμβόλια, και η LF νοσηλεύτηκε από τις 2 έως τις 5 Απριλίου 2013 για αυτή τη μακροφαγική μυοφασκίτιδα.

- 4 Στις 2 Ιουνίου 2015, η LF προσέφυγε στην επιτροπή συμβιβασμού και αποζημιώσεως για τα ιατρικά ατυχήματα, η οποία διέταξε τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης.
- 5 Η έκθεση πραγματογνωμοσύνης κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η πάθηση της LF είχε σταθεροποιηθεί στις 20 Σεπτεμβρίου 2016, καθώς και στο ότι δεν υπήρχε επιχείρημα από το οποίο να μπορεί να συναχθεί ότι ο εμβολιασμός με το εμβόλιο Revaxis είχε προκαλέσει την παθολογική κατάσταση της LF. Η επιτροπή απέρριψε το αίτημά της στις 11 Ιανουαρίου 2017.
- 6 Με δικόγραφο της 17ης και της 23ης Ιουνίου 2020, η LF ενήγαγε, μεταξύ άλλων, τη Sanofi Pasteur ενώπιον του tribunal judiciaire d'Alençon [δικαστηρίου της Αλανσόν, Γαλλία], ζητώντας αποζημίωση για τις βλάβες που υπέστη λόγω του εμβολιασμού αυτού. Στηρίχθηκε τόσο στην ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων όσο και στην ευθύνη λόγω πταίσματος.
- 7 Με διάταξη της 10ης Ιουνίου 2021, ο αρμόδιος για την υπόθεση δικαστής του tribunal judiciaire d'Alençon [δικαστηρίου της Αλανσόν, Γαλλία] διαπίστωσε ότι οι αξιώσεις της LF κατά της Sanofi είχαν παραγραφεί και απέρριψε την αγωγή της.
- 8 Στις 30 Ιουνίου 2021, η LF άσκησε έφεση κατά της διατάξεως αυτής. Με απόφαση της 31ης Μαΐου 2022, το cour d'appel de Caen [εφετείο της Καέν, Γαλλία] επικύρωσε κατ' ουσίαν την εφεσιβαλλόμενη διάταξη και έκρινε απαράδεκτες τις αξιώσεις της LF που στηρίζονταν στην ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων και στην ευθύνη λόγω πταίσματος.
- 9 Με απόφαση της 5ης Ιουλίου 2023, το Cour de cassation [Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Γαλλία] ανείρεσε, κατ' ουσίαν, την απόφαση του cour d'appel de Caen [εφετείου της Καέν, Γαλλία] και παρέπεμψε την υπόθεση στο cour d'appel de Rouen [εφετείου της Ρουέν, Γαλλία].
- 10 Στις 18 Σεπτεμβρίου 2023, η LF προσέφυγε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.
- 11 Η παρούσα υπόθεση εγείρει διάφορα ζητήματα ερμηνείας της οδηγίας 85/374/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 25ης Ιουλίου 1985 για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σε θέματα ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων.
- 12 Κατ' αρχάς, τίθεται το ζήτημα του αποκλειστικού χαρακτήρα του καθεστώτος ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων. Δηλαδή, μπορεί το καθεστώς αυτό να συνδυαστεί με άλλο καθεστώς ευθύνης, όπως εκείνο της ευθύνης λόγω πταίσματος, και, ως εκ τούτου, είναι δυνατή η άσκηση αγωγής βάσει των δύο αυτών καθεστώτων, όπως πράττει η LF; Εν συνεχεία, στο πλαίσιο του καθεστώτος ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων, τίθεται το ζήτημα αν η δεκαετής προθεσμία παραγραφής που προβλέπει το άρθρο 11 της οδηγίας 85/374 προσβάλλει το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο. Τέλος, τίθεται το ζήτημα της ερμηνείας της τριετούς προθεσμίας παραγραφής της αγωγής αποζημιώσεως λόγω

ελαττωματικών προϊόντων, την οποία προβλέπει το άρθρο 10 της οδηγίας, και ειδικότερα του χρόνου έναρξης της προθεσμίας αυτής, ιδίως στην περίπτωση περίπλοκης εξελικτικής παθήσεως όπως αυτή της LF.

2. Το νομικό πλαίσιο:

Το δίκαιο της Ένωσης

Οδηγία 85/374/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Ιουλίου 1985, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σε θέματα ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων

- 13 Το άρθρο 10 ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Τα κράτη μέλη θα λάβουν νομοθετικά μέτρα, ώστε η αγωγή περί επανόρθωσης της ζημίας, βάσει της παρούσας οδηγίας, να παραγράφεται μετά πάροδο τριών ετών, από την ημέρα που ο ενάγων διαπίστωσε ή όφειλε να είχε διαπιστώσει τη ζημία, το ελάττωμα και την ταυτότητα του παραγωγού.

[...] »

- 14 Το άρθρο 11 έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη θα λάβουν νομοθετικά μέτρα, ώστε τα δικαιώματα που η οδηγία αυτή παρέχει στον ζημιωθέντα, να παραγράφονται μετά πάροδο δέκα ετών, από την ημερομηνία κατά την οποία ο παραγωγός έθεσε σε κυκλοφορία το συγκεκριμένο προϊόν που προξένησε τη ζημία, εκτός εάν, στο μεταξύ, ο ζημιωθείς στράφηκε δικαστικά κατά του παραγωγού.»

- 15 Το άρθρο 13 προβλέπει τα ακόλουθα :

«Η παρούσα οδηγία δεν θίγει τα δικαιώματα, που ενδέχεται να έχει ο ζημιωθείς, βάσει του δικαίου περί συμβατικής ή εξωσυμβατικής ευθύνης, ή βάσει ειδικού καθεστώτος ευθύνης που τυχόν ισχύει, κατά τη στιγμή κοινοποίησης της οδηγίας.»

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- 16 Το άρθρο 52 του Χάρτη ορίζει τα εξής:

«1. Κάθε περιορισμός στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται στον παρόντα Χάρτη πρέπει να προβλέπεται από το νόμο και να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών. Τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, περιορισμοί επιτρέπεται να επιβάλλονται μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε στόχους γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων.

2. Τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται από τον παρόντα Χάρτη και τα οποία αποτελούν αντικείμενο διατάξεων των Συνθηκών ασκούνται υπό τους όρους και εντός των ορίων που καθορίζονται σε αυτές.

3. Στο βαθμό που ο παρών Χάρτης περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η έννοια και η εμβέλειά τους είναι ίδιες με εκείνες που τους αποδίδει η εν λόγω Σύμβαση. Η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει το δίκαιο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία.»

17 Το άρθρο 47 του Χάρτη προβλέπει τα ακόλουθα:

«Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου:

Κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο παρόν άρθρο.

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικασθεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως.

[...] »

Το γαλλικό δίκαιο

Αστικός κώδικας

18 Το άρθρο 1245-16 του αστικού κώδικα, το οποίο μεταφέρει στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 10 της οδηγίας 85/374, ορίζει τα εξής:

«Η αγωγή περί επανόρθωσης της ζημίας, βάσει των διατάξεων του παρόντος τίτλου, παραγράφεται μετά πάροδο τριών ετών, από την ημέρα που ο ενάγων διαπίστωσε ή όφειλε να είχε διαπιστώσει τη ζημία, το ελάττωμα και την ταυτότητα του παραγωγού.»

19 Το άρθρο 1245-15, το οποίο μεταφέρει στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 11 της οδηγίας 85/374, προβλέπει τα ακόλουθα:

«Πλην της περιπτώσεως πταίσματος του παραγωγού, η ευθύνη του παραγωγού βάσει των διατάξεων του παρόντος κεφαλαίου παραγράφεται μετά πάροδο δέκα ετών, από την ημερομηνία κατά την οποία ο παραγωγός έθεσε σε κυκλοφορία το συγκεκριμένο προϊόν που προξένησε τη ζημία, εκτός εάν, στο μεταξύ, ο ζημιωθείς στράφηκε δικαστικά κατά του παραγωγού.»

- 20 Το άρθρο 1245-17, το οποίο μεταφέρει στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 13 της οδηγίας 85/374, έχει ως εξής:

«Οι διατάξεις του παρόντος κεφαλαίου δεν θίγουν τα δικαιώματα, που ενδέχεται να έχει ο ζημιωθείς, βάσει του δικαίου περί συμβατικής ή εξωσυμβατικής ευθύνης, ή βάσει ειδικού καθεστώτος ευθύνης.»

Ο παραγωγός παραμένει υπεύθυνος για τις επιπτώσεις του πταίσματός του καθώς και των προσώπων για τα οποία ευθύνεται.»

- 21 Το άρθρο 1240 του αστικού κώδικα ορίζει τα εξής:

«Όποιος ζημιώσει άλλον υπαίτια έχει υποχρέωση να τον αποζημιώσει.»

3. Οι θέσεις των διαδίκων:

Η εκκαλούσα

Επί του αποκλειστικού χαρακτήρα του καθεστώτος ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων

- 22 Η LF υποστηρίζει ότι δικαίως μπορεί να ασκήσει αγωγή κατά τη Sanofi Pasteur λόγω της ευθύνης της που στηρίζεται τόσο στο καθεστώς της ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων με βάση τα άρθρα 1245 επ. του αστικού κώδικα όσο και στο καθεστώς της ευθύνης λόγω πταίσματος βάσει των άρθρων 1240 και 1241 του ίδιου κώδικα. Πράγματι, παρά τις πολυάριθμες προειδοποιήσεις σχετικά με τις επιπτώσεις του εμβολίου της που περιέχει αλουμίνιο, η Sanofi Pasteur δεν αντέδρασε, δεν διεξήγαγε καμία έρευνα ούτε άσκησε εποπτεία μετά τη διάθεση στο εμπόριο του Revaxis που θα παρείχε στην LF τη δυνατότητα να αποφασίσει με πλήρη γνώση αν θα εμβολιαστεί, εφόσον δεν επρόκειτο για υποχρεωτικό εμβολιασμό.

- 23 Ως εκ τούτου, η Sanofi Pasteur υπέπεσε σε πταίσμα, το οποίο διακρίνεται από το ελάττωμα ασφαλείας που επηρεάζει το προϊόν.

Επί της εκπρόθεσμης ασκήσεως της αγωγής της LF που στηρίζεται στην ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων

- 24 Η LF υποστηρίζει ότι η δεκαετής προθεσμία που προβλέπει το άρθρο 1245-15 του αστικού κώδικα αντιβαίνει στις διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφος 1, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, καθόσον της στερεί το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο, μολονότι η πάθησή της είναι περίπλοκη και εξελικτική.

- 25 Η οδηγία 85/374, η οποία μεταφέρθηκε στο γαλλικό δίκαιο με τα άρθρα 1245 επ. του αστικού κώδικα, δεν είναι προσαρμοσμένη στον τομέα της υγείας και στην αποκατάσταση των σωματικών βλαβών. Η δεκαετής προθεσμία δεν μπορεί να

αρχίσει να τρέχει παρά μόνον από την ημέρα κατά την οποία η LF έλαβε αντικειμενικώς γνώση των δικαιωμάτων της, ήτοι, εν προκειμένω, από τις 17 Οκτωβρίου 2016, ημερομηνία κατάθεσης της έκθεσης πραγματογνωμοσύνης.

Επί της παραγραφής της αξίωσης της LF

- 26 Η LF υποστηρίζει ότι η τριετής προθεσμία παραγραφής που προβλέπει το άρθρο 1245-16 του αστικού κώδικα αρχίζει να τρέχει μόνον από τον χρόνο γνώσεως της ζημίας και, δεδομένου ότι η LF υπέστη βλάβη της υγείας οφειλόμενη σε εξελικτική πάθηση, ο χρόνος αυτός είναι ο χρόνος σταθεροποίησης της εν λόγω πάθησης.

Η εφεσίβλητη

Επί του αποκλειστικού χαρακτήρα του καθεστώτος ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων

- 27 Η Sanofi Pasteur υποστηρίζει ότι η μυοφασκίτιδα είναι μια φλεγμονώδης αντίδραση του μυϊκού ιστού που εντοπίζεται στο σημείο του εμβολιασμού και οι ειδικοί δεν έχουν αποδείξει ποτέ σύνδεση μεταξύ των διαταραχών που προβάλλει η LF και του εμβολιασμού με Revaxis. Οι απόψεις επί των οποίων στηρίζεται η LF για να υποστηρίξει το αντίθετο αποτελούν μειωνηφικό ρεύμα στη θεωρία.
- 28 Το πταίσμα που προβάλλει η LF, το οποίο συνίσταται σε έλλειψη επαγρυπνήσεως ή εποπτείας του προϊόντος της Sanofi Pasteur μετά τη διάθεσή του στην αγορά, δεν διακρίνεται από την προβαλλόμενη έλλειψη ασφάλειας λόγω ευθύνης για ελαττωματικά προϊόντα, η οποία είναι η μόνη που έχει εφαρμογή εν προκειμένω και, επομένως, η αγωγή με βάση την ευθύνη λόγω πταίσματος που άσκησε η LF είναι απαράδεκτη.
- 29 Η Sanofi Pasteur υποστηρίζει ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μόνον το καθεστώς ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων έχει εφαρμογή, εφόσον προβάλλεται παραβίαση της υποχρεώσεως ασφάλειας, δεδομένου ότι το καθεστώς αυτό είναι, ούτως ή άλλως, δημοσίας τάξεως.
- 30 Η σχετική νομολογία του Cour de cassation [Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, Γαλλία] η οποία προκύπτει ιδίως από διάφορες αποφάσεις της 15ης Νοεμβρίου 2023, επιβάλλει την υποβολή προδικαστικού ερωτήματος ως προς το ζήτημα αυτό.

Επί της εκπρόθεσμης ασκήσεως της αγωγής της LF που στηρίζεται στην ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων

- 31 Η ευθύνη της Sanofi Pasteur εξαλείφεται, δεδομένου ότι έχουν παρέλθει περισσότερα από δέκα έτη από τη διάθεση του εμβολίου της στην αγορά, λαμβανομένου υπόψη ότι η LF εμβολιάστηκε στις 20 Μαρτίου 2003 και ότι οι διαταραχές που προβάλλει εμφανίστηκαν εντός της δεκαετούς προθεσμίας για την

άσκηση αγωγής. Η διάταξη αυτή απορρέει από το άρθρο 11 της οδηγίας 85/374, η οποία είναι σύμφωνη με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και έχει μεταφερθεί στο άρθρο 1245-15 του αστικού κώδικα και εφαρμόζεται στα εμβόλια και στα προϊόντα υγείας.

Επί της παραγραφής της αξίωσης της LF

- 32 Η Sanofi Pasteur υποστηρίζει ότι η αξίωση της LF έχει παραγραφεί κατ' εφαρμογήν του άρθρου 1245-16 του αστικού κώδικα, το οποίο δεν αφορά τη σταθεροποίηση, αλλά την ημερομηνία κατά την οποία ο ζημιωθείς έλαβε γνώση της ζημίας, λαμβανομένων υπόψη ότι η LF δεν παρουσιάζει εξελικτική πάθηση σύμφωνα με τους πραγματογνώμονες που την εξέτασαν, ότι αυτοί όρισαν ως ημερομηνία σταθεροποίησης την 20ή Σεπτεμβρίου 2016 και ότι η LF δεν αμφισβητεί την εν λόγω ημερομηνία σταθεροποίησης.

4. Η εκτίμηση του cour d'appel de Rouen

Επί του αποκλειστικού χαρακτήρα του καθεστώτος ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων

- 33 Με απόφαση της 25ης Απριλίου 2002, González Sánchez (C-183/00, EU:C:2002:255), το Δικαστήριο αποφάνθηκε ως εξής:

«25 Συνεπώς, το περιθώριο εκτίμησης που διαθέτουν τα κράτη μέλη για να ρυθμίσουν την ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων καθορίζεται εξ ολοκλήρου από την οδηγία αυτή καθ' αυτή και συνάγεται από τη διατύπωση, τον σκοπό και την οικονομία της.

26 Συναφώς, επιβάλλεται, πρώτον, η διαπίστωση ότι, όπως προκύπτει από την πρώτη αιτιολογική της σκέψη, η οδηγία, θεσπίζοντας εναρμονισμένο καθεστώς αστικής ευθύνης των παραγωγών για τις ζημίες που προκαλούνται από ελαττωματικά προϊόντα, ανταποκρίνεται στον στόχο να διασφαλισθεί ο υγιής ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων, να διευκολυνθεί η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και να αποφευχθούν οι διαφορές μεταξύ επιπέδων προστασίας των καταναλωτών.

27 Δεύτερον, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, αντιθέτως προς, για παράδειγμα, την οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ L 95, σ. 29), η οδηγία δεν περιλαμβάνει καμία διάταξη που να επιτρέπει ρητώς στα κράτη μέλη να θεσπίζουν ή να διατηρούν, επί των θεμάτων που αυτή ρυθμίζει, αυστηρότερες διατάξεις για να εξασφαλίζεται μεγαλύτερη προστασία των καταναλωτών.

28 Τρίτον, επιβάλλεται η επισήμανση ότι το γεγονός ότι η οδηγία προβλέπει ορισμένες παρεκκλίσεις ή παραπέμπει, για ορισμένα θέματα, στο εθνικό δίκαιο δεν σημαίνει ότι η εναρμόνιση δεν είναι πλήρης ως προς τα θέματα που αυτή ρυθμίζει.

29 Συγκεκριμένα, καίτοι τα άρθρα 15, παράγραφος 1, στοιχεία α' και β', και 16 της οδηγίας επιτρέπουν στα κράτη μέλη να παρεκκλίνουν από τους κανόνες που αυτή θέτει, οι εν λόγω δυνατότητες παρεκκλίσεως αφορούν μόνον περιοριστικούς απαριθμημένα σημεία και ορίζονται στενά. Επιπλέον, οι δυνατότητες παρεκκλίσεως εξαρτώνται ιδίως από προϋποθέσεις αξιολογήσεως ενόψει πιο προωθημένης εναρμονίσεως στην οποία αναφέρεται ρητώς η προτελευταία αιτιολογική σκέψη της οδηγίας. Συναφώς, η οδηγία 1999/34/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Μαΐου 1999, για την τροποποίηση της οδηγίας 85/374 (EE L 141, σ. 20), αποτελεί παράδειγμα του εν λόγω συστήματος προοδευτικής εναρμονίσεως, δεδομένου ότι κατήργησε τη δυνατότητα του άρθρου 15, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας, περιλαμβάνοντας τα γεωργικά προϊόντα στο πεδίο εφαρμογής της.

30 Υπό τις συνθήκες αυτές, το άρθρο 13 της οδηγίας δεν μπορεί να ερμηνευθεί ως επιτρέπον στα κράτη μέλη να διατηρούν διαφορετικό γενικό καθεστώς ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων από αυτό που θεσπίζει η οδηγία.

31 Η αναφορά του άρθρου 13 της οδηγίας στα δικαιώματα του ζημιωθέντος βάσει του δικαίου περί συμβατικής και εξωσυμβατικής ευθύνης πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι το καθεστώς που θεσπίζει η εν λόγω οδηγία, το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο της 4, επιτρέπει στον ζημιωθέντα να ζητεί αποζημίωση εφόσον αποδείξει τη ζημία, το ελάττωμα του προϊόντος, καθώς και την αιτιώδη συνάφεια μεταξύ του εν λόγω ελαττώματος και της ζημίας, δεν αποκλείει την εφαρμογή άλλων καθεστώτων συμβατικής ή εξωσυμβατικής ευθύνης, στηριζομένων σε διαφορετικές βάσεις, όπως η ευθύνη εξ εγγυήσεως λόγω κρυμμένων ελαττωμάτων ή η αμέλεια.

32 Ομοίως, η αναφορά του εν λόγω άρθρου 13 στα δικαιώματα του ζημιωθέντος βάσει ειδικού καθεστώτος ευθύνης ισχύοντος κατά την κοινοποίηση της οδηγίας πρέπει να εννοηθεί, όπως προκύπτει από το τρίτο σκέλος της προτάσεως της δέκατης τρίτης αιτιολογικής σκέψεώς της, ως αφορώσα ειδικό καθεστώς, περιοριζόμενο σε συγκεκριμένο τομέα παραγωγής (βλ. τις σημερινές αποφάσεις C-52/00, Επιτροπή κατά Γαλλίας, που δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στη Συλλογή, σκέψεις 13 έως 23, και C-154/00, που δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στη Συλλογή, σκέψεις 9 έως 19).

33 Αντιθέτως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι καθεστώς ευθύνης του παραγωγού που στηρίζεται στην ίδια νομική βάση με αυτό που θεσπίζει η οδηγία και που δεν περιορίζεται σε συγκεκριμένο τομέα παραγωγής δεν εμπίπτει σε κανένα από τα καθεστάτα ευθύνης τα οποία αναφέρει το άρθρο 13 της οδηγίας. Δεν μπορεί να γίνει, επομένως, επίκληση της εν λόγω διατάξεως για να δικαιολογηθεί η διατήρηση εθνικών διατάξεων προστατευτικότερων αυτών της οδηγίας.

34 Συνεπώς, πρέπει να δοθεί στο υποβληθέν ερώτημα η απάντηση ότι το άρθρο 13 της οδηγίας πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι τα δικαιώματα που η νομοθεσία κράτους μέλους αναγνωρίζει στους ζημιωθέντες από ελαττωματικό προϊόν, βάσει γενικού καθεστώτος ευθύνης το οποίο έχει την ίδια νομική βάση με αυτό που θεσπίζει η οδηγία, μπορούν να περιοριστούν ή να περισταλούν από τη μεταφορά της οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη του εν λόγω κράτους.»

34 Μέχρι τις 15 Νοεμβρίου 2023, το Cour de cassation [Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Γαλλία] αποφαινόταν ότι το καθεστώς της ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων που δεν προορίζονται για επαγγελματική χρήση ούτε χρησιμοποιούνται για τον σκοπό αυτόν δεν αποκλείει την εφαρμογή άλλων καθεστώτων συμβατικής ή εξωσυμβατικής ευθύνης, υπό την προϋπόθεση ότι τα καθεστάτα αυτά στηρίζονται σε διαφορετικές βάσεις από εκείνη του ελαττώματος ασφαλείας του επίδικου προϊόντος, όπως η ευθύνη εξ εγγυήσεως λόγω κρυμμένων ελαττωμάτων ή η αμέλεια.

35 Με διάφορες αποφάσεις της 15ης Νοεμβρίου 2023 (22-21.174, 178, 179, 180), το Cour de cassation [Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Γαλλία] έκρινε ότι «ο ζημιωθείς από ζημία που οφείλεται σε ελαττωματικό προϊόν μπορεί να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης κατά του παραγωγού βάσει του δεύτερου εκ των νομοθετημάτων αυτών [1240 του αστικού κώδικα], εφόσον αποδειξει ότι η ζημία του οφείλεται σε πταίσμα του παραγωγού, όπως η διατήρηση σε κυκλοφορία του προϊόντος του οποίου γνωρίζει το ελάττωμα ή ακόμη η παράβαση του καθήκοντός του επαγρύπνησης όσον αφορά τους κινδύνους που ενέχει το προϊόν.»

36 Επομένως, τίθεται το ζήτημα της ερμηνείας του κανόνα του άρθρου 13 της οδηγίας 85/374. Το cour d'appel [εφετείο] θα υποβάλει επί του ζητήματος αυτού το πρώτο προδικαστικό ερώτημα.

Επί της εκπρόθεσμης ασκήσεως της αγωγής της LF που στηρίζεται στην ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων

37 Με τον λόγο που προβάλλει η LF αμφισβητεί τη συμβατότητα του άρθρου 1245-15 του αστικού κώδικα, το οποίο μεταφέρει ευρωπαϊκή οδηγία, προς την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών. Επομένως, ζητείται από εθνικό δικαστήριο να εκτιμήσει τη συμβατότητα μιας ευρωπαϊκής οδηγίας, η οποία έχει υπερεθνική κανονιστική ισχύ κατ' εφαρμογή του άρθρου 288 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

38 Δεδομένου ότι ούτε η Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ούτε ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, ούτε η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών προβλέπουν κανόνες συγκρούσεως μεταξύ των δύο νομικών συστημάτων, πρέπει

να υποβληθεί σχετικό ερώτημα στο Δικαστήριο. Το cour d'appel [εφετείο] θα υποβάλει συναφώς το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα.

Επί της παραγραφής της αξίωσης της LF

- 39 Ως προς το σημείο αυτό, το cour d'appel [εφετείο] παραπέμπει στο άρθρο 10 της οδηγίας 85/374 και στο άρθρο 1245-16 του αστικού κώδικα, το οποίο μεταφέρει στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 10.
- 40 Υπενθυμίζει ότι, με την απόφαση περί αναπομπής, το Cour de cassation [Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Γαλλία] έκρινε ότι, κατά το άρθρο 1245-16 του αστικού κώδικα, η στηριζόμενη στις διατάξεις των άρθρων 1245 επ. του κώδικα αυτού αγωγή αποζημιώσεως παραγράφεται εντός προθεσμίας τριών ετών από την ημερομηνία κατά την οποία ο ενάγων διαπίστωσε ή όφειλε να είχε διαπιστώσει τη ζημία, το ελάττωμα και την ταυτότητα του παραγωγού. Συναφώς, το Cour de cassation [Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Γαλλία] αποφάνθηκε ότι, σε περίπτωση βλάβης της υγείας, ως ημερομηνία διαπιστώσεως της ζημίας νοείται η ημερομηνία σταθεροποίησης, η οποία είναι η μόνη που παρέχει στον ενάγοντα τη δυνατότητα να υπολογίσει την έκταση της ζημίας του. Σε περίπτωση μεταβαλλόμενης πάθησης, η οποία καθιστά αδύνατο τον καθορισμό ημερομηνίας σταθεροποίησης, δεν μπορεί να αρχίσει να τρέχει η ως άνω προθεσμία παραγραφής.
- 41 Συναφώς, το Cour de cassation [Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Γαλλία] προσήψε στο cour d'appel de Caen [εφετείο της Καέν, Γαλλία] ότι κακώς έκρινε ως απαράδεκτα τα αιτήματα της LF που θεμελιώνονταν στην ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων στηριζόμενο στο γεγονός ότι η LF είχε υποβληθεί, το 2013, σε πολλαπλές εξετάσεις και εκτιμήσεις των διαφόρων παθήσεών της, οι περισσότερες των οποίων είχαν εμφανιστεί μεταξύ 2004 και 2007 και ότι, το αργότερο στις 15 Οκτωβρίου 2013, ημέρα της τελευταίας ιατρικής εξέτασεως, γνώριζε επακριβώς τη ζημία της.
- 42 Το Cour de cassation [Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Γαλλία] έκρινε ότι το cour d'appel de Caen [εφετείο της Καέν, Γαλλία], κρίνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο, χωρίς να ερευνήσει εάν η ζημία της LF είχε σταθεροποιηθεί και, άλλως, εάν η πάθησή της είχε εξελικτικό χαρακτήρα που εμπόδιζε τη σταθεροποίηση, δεν στέρησε την απόφασή του από νομική βάση.
- 43 Το cour d'appel de Rouen [εφετείο της Ρουέν, Γαλλία] επισημαίνει ότι η ερμηνεία που δόθηκε στο άρθρο 1245-16 του αστικού κώδικα, το οποίο μεταφέρει στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 10 της οδηγίας 85/374, εξομοιώνει την «ημερομηνία κατά την οποία ο ενάγων διαπίστωσε ή όφειλε να είχε διαπιστώσει τη ζημία» με την ημερομηνία σταθεροποίησης. Δεδομένου ότι η σταθεροποίηση ορίζεται ως το χρονικό σημείο από το οποίο η κατάσταση του ζημιωθέντος δεν είναι πλέον εξελικτική, έπεται ότι, ενόψει μιας εξελικτικής παθήσεως οφειλόμενης σε ελαττωματικό προϊόν, δεν μπορεί να αρχίσει να τρέχει η προθεσμία παραγραφής που προβλέπουν τα δύο αυτά νομοθετήματα.

- 44 Επομένως, τίθεται το ζήτημα της ερμηνείας του κανόνα του άρθρου 10 της οδηγίας 85/374 που καθιστά αναγκαία την υποβολή σχετικού ερωτήματος στο Δικαστήριο. Στο πλαίσιο αυτό, το cour d'appel [εφετείο] θα υποβάλει το τρίτο προδικαστικό ερώτημα.

5. Τα προδικαστικά ερωτήματα:

- 45 Το cour d'appel [εφετείο] ζητεί από το Δικαστήριο να αποφανθεί επί των ακόλουθων προδικαστικών ερωτημάτων:

1) Μπορεί το άρθρο 13 της οδηγίας 85/374/ΕΟΚ, της 25ης Ιουλίου 1985, όπως ερμηνεύεται με την απόφαση της 25ης Απριλίου 2002 (Maria Victoria González Sánchez κατά Medicina Asturiana SA., C-183/00), κατά την οποία ο ζημιωθής μπορεί να επικαλεστεί άλλα καθεστάτα συμβατικής ή εξωσυμβατικής ευθύνης στηριζόμενα σε διαφορετικές βάσεις από εκείνη που θεσπίζει η οδηγία, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο ζημιωθής από ελαττωματικό προϊόν δύναται να ζητήσει αποζημίωση από τον παραγωγό του προϊόντος βάσει του γενικού καθεστώτος ευθύνης λόγω πταίσματος επικαλούμενος, μεταξύ άλλων, τη διατήρηση σε κυκλοφορία του προϊόντος, την παράβαση του καθήκοντος επαγρύπνησης του παραγωγού ως προς τους κινδύνους που ενέχει το προϊόν ή, γενικώς, την έλλειψη ασφάλειας του προϊόντος;

2) Αντιβαίνει στις διατάξεις του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης το άρθρο 11 της οδηγίας 85/374/ΕΟΚ, της 25ης Ιουλίου 1985, κατά το οποίο τα δικαιώματα που παρέχονται στον ζημιωθέντα δυνάμει της οδηγίας αυτής αποσβέννυνται μετά την πάροδο δέκα ετών από την ημερομηνία θέσεως σε κυκλοφορία του ζημιογόνου προϊόντος, καθόσον στερεί από τον ζημιωθέντα, ο οποίος υφίσταται εξελικτική ζημία προκληθείσα από ελαττωματικό προϊόν, το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο;

3) Μπορεί το άρθρο 10 της οδηγίας 85/374/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Ιουλίου 1985, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σε θέματα ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων, το οποίο ορίζει ως χρονικό σημείο έναρξης της τριετούς προθεσμίας παραγραφής «την ημέρα που ο ενάγων διαπίστωσε ή όφειλε να είχε διαπιστώσει τη ζημία», να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η προθεσμία δύναται να αρχίσει να τρέχει μόνον από την ημέρα κατά την οποία καθίσταται γνωστό το σύνολο της ζημίας, ιδίως με τον καθορισμό ημερομηνίας σταθεροποίησης που ορίζεται ως το χρονικό σημείο από το οποίο η κατάσταση του ζημιωθέντος που έχει υποστεί βλάβη της υγείας δεν είναι πλέον εξελικτική – όπερ σημαίνει ότι η προθεσμία παραγραφής δεν αρχίζει να τρέχει σε περίπτωση εξελικτικής πάθησης–, και όχι από την ημέρα κατά την οποία επήλθε με βεβαιότητα η ζημία σε σχέση με το ελαττωματικό προϊόν χωρίς να έχει σημασία η μεταγενέστερη εξέλιξή της;